

3/2011

KNIŽNÍ ZNAČKA

SPOLEK SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EXLIBRIS

NAŠI LETOŠNÍ JUBILANTI III. část

RASTISLAV MICHAL

Rastislav Michal se narodil 9. června 1936 v Teplicích – Šanově. Rodinné prostředí, ve kterém vyrůstal, formovalo jeho dětství a mládí a později i celou životní dráhu. Zásadní vliv na něj měla jeho matka, básnířka a literátka, známá pod uměleckým jménem Renata Horalová, patřící k pozdnímu okruhu Moderní revue. V důsledku nacistického záboru českého pohraničí v roce 1938 rodina opustila Teplice a natrvalo se usadila v Praze. Byt na nábřeží naproti Národnímu divadlu byl hezký, slunný, v centru města a vkusně zařízený. Do „salonu“ k Michalům chodili všichni rádi. Vzácní hosté, jako např. Jarmil Křecar, bibliotékař Národního muzea, přítel V. H. Brunnera a autor publikací o umění knihy a esejí o literatuře a výtvarné tvorbě, Jiří Karásek ze Lvovic, František Kobliha, Jan Opolský, Alois Hába, Emmerich Alois Hruška, Josef Bohuslav Foerster (zhudebnil verše R. Horalové) či Jaroslav Seifert.

Rastislav Michal sám vzpomíná: „Velký vliv na mě měl Jarmil Křecar. Jeho žena Klementa (s kterou ale J. K. dlouhá léta nežil ve společné domácnosti) stála modelem Janu Štursovi k soše Dar nebes a země. Byla vysoká, trochu myslím i narezlá, dokonce překládala něco z Knihovny Moderní bibliotéky, a když jsem se s ní někdy setkal, byla ke mně milá a podepsala mi svůj překlad. Fascinovala mě skutečnost, že ta žena byla Štursovou modelkou. Jako bych tím poznal i Štursu. Jiřího Karáska ze

Rastislav Michal, L1/2, 1966

Lvovic není ani třeba představovat. Chodil k nám se svou neteří paní Lipanskou. Vypadala jako z nějakého románu Honoré de Balzaka. Básník Karásek byl dlouholetý vegetarián. Maminka mu vždy uvařila něco dobrého, ale nejraději měl polévku se

Rastislav Michal, C2, 1968

„zeleninovými“ knedlíčky. Moc mu chutnaly, přál si znát recept na tuto lahůdku. Maminka mu ho nikdy neprozradila, neboť by musela přiznat, že jsou játrové. Jiří Karásek nám daroval i vlastní rukou psanou Loretánskou meditaci. Mně se velice líbil jeho archaický rukopis. Takové gotizující písmo. Myslel jsem si, že i já musím psát podobně, a tím mě ovlivnil. Začal jsem písmena stavět do kolmé polohy, zvětšoval je, aby se podobaly gotické fraktuře. Ten třetí z mých „sudiček“

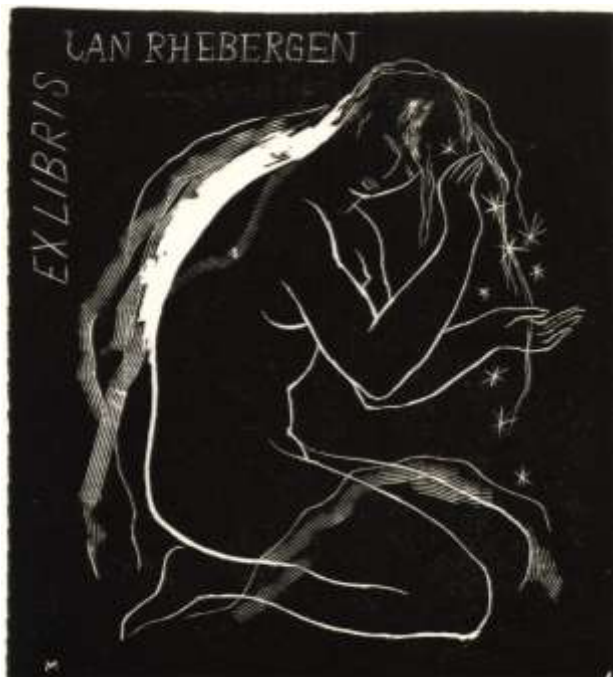
byl Emmerich Alois Hruška, divadelní autor, satirik, ale také příležitostný grafik, malíř a kreslíř. Bydlel v Rybné ulici v malé podkrovní garsoniěře, kterou mu chodila maminka s mou sestrou Renatou jednou za rok před Vánocemi uklidit. Každé úterý byl naším hostem, přinášel různé novinky z minulého týdne. U nás ho čekávala vždy nějaká výslužka při odchodu. Jednou mi můj tatínek, bylo to v roce 1947, přinesl menší „malkastnu“ plnou barev od firmy Framar a E. A. Hruška mě učil trochu zacházet s barvami. Bylo logické, že jsem se vždy návštěvám pochlubil, co jsem namaloval, jak jsem vyrýpal svou první linorytovou destičku a (neuměle) ji i vytiskl. E. A. Hruška bydlel krátký čas dokonce i u J. Krecara a někdy se mu i ostatním posmíval, nazýval je „drobná česká šlechta“ pro jejich fiktivní „šlechtictví“. To mně ovšem vůbec nevadilo, a tak jsem se stal „pánem z Michalovic“. Udělal jsem si vlastní exlibris s beránkem, takové, jaké měl Bohuslav starší, rytíř z Michalovic, také jsem si navrhl prsten z perleti, který vyřezal pan Peřina ze Žirovnice, kdysi dělník u mého dědečka perleťáře z matčiny strany; matka odsud pocházela. Záhy jsem si ale uvědomil, že pravé šlechtictví je urozenost ducha a nic jiného.

Má cesta k malbě a grafice nebyla úplně přímá. Udělal jsem dokonce malou „odbočku“ – na „prkna, jež znamenají svět“. Hrál jsem ve Švandově divadle s Voskovcem a Werichem ve hře Přišel na večeri v letech 1946–1947. Po dobu mé „herecké kariéry“ jsem poznal řadu herců a hereček. (Ljuba Hermanová mi do památníku napsala: Konvalinky jsou malinký a ty taky, Rastislave.)

Rastislav Michal, L2/3, 1973

Ale hercem jsem se stát nechtěl. Ani klavíristou nebo skladatelem. Sice jsem chodil hrát na varhany do různých kostelů, tak mě zvuk varhan fascinoval, nebo se učil na klavír u ženy Ivana Medka, jejichž rodina bydlela naproti v domě, ale nakonec jsem se rozhodl pro malbu, kresbu a grafiku.”

Rastislav Michal, X2, 1964

V roce 1951 Rastislav Michal složil úspěšně zkoušku na Vyšší školu uměleckého průmyslu – pozdější Výtvarnou školu. Zde se začal seznamovat se všemi výtvarnými technikami, též typografií a vázáním knih. Ve speciální třídě, vedené Jaroslavem Vodrážkou, se mu dostalo důkladného vzdělání v oboru grafiky. Školu ukončil roku 1955 a ještě téhož roku byl přijat na Akademii výtvarných umění v Praze. Jeho profesory v ateliéru figurální a portrétní malby byli postupně A. Pelc, M. Holý a K. Souček. Po absolutoriu v roce

1961 následoval na Akademii ještě čestný rok a stipendium Svazu výtvarných umělců v Praze (1963). Ke konci studia získal pracovnu na Starém Městě pražském v domě U Obecního dvora – tzv. Mánesovu věžičku, poté rozsáhlý ateliér (kdysi malíře Jana Trampoty) v Pařížské ulici v Praze. Užíval ho celých čtyřicet let. Zde také začala Michalova cesta profesionálního umělce – malíře, grafika, ilustrátora.

Rastislav Michal, X2, 1964

Od konce padesátých a v průběhu šedesátých let navazuje na klasickou linii moderní malby a grafiky. Díla charakterizuje plasticky pojatý objemový tvar a kultivovanost projevu. Od přelomu šedesátých a v sedmdesátých letech se jeho projev dynamizoval, začal se vzdalovat klasickému pólu, zcela jistě pod tíhou doby. Expresivita vrcholí za ročního studijního pobytu v Paříži (stipendium francouzské vlády) roku 1975. Malířské a grafické práce jsou prodchnuty erotickým zaujetím. Autor objevuje novou prostorovost i barevnou paletu. V obrazech vzniklých po roce 1991 se projevuje nejvýrazněji mnohvrstevnatost jeho tvorby. V grafické tvorbě vytváří lehce načrtnuté barevné lepty.

V jeho díle stále dominuje figura a portrét, na jejichž tradici v českém moderním umění navázal. Rastislav Michal si jako jeden z mála sou-

časných malířů a grafiků zvolil klasickou linii tvorby a dokázal, že skutečně kvalitní umění vzniká jen syntézou citu a hluboké inteligence.

V oboru grafiky vytvořil rozsáhlé dílo: samostatné grafické listy, dále přes 300 exlibris, novoročenky, bibliofilské tisky, grafické soubory a ilustrace (přes 50 knižních titulů, např. L. N. Tolstoj: Anna Kareninová 1963; E. Rostand: Cyrano de Bergerac, 1964; B. Prus: Farao, 1971; L. N. Tolstoj: Vojna a mír, 1972; A. Dumas: Dáma s kaméliemi, 1972; J. W. Goethe: Spříznění volbou, 1973; A. S. Puškin: Evžen Oněgin, 1974; F. M. Dostojevskij: Zločin a trest, 1975; K. M. Čapek-Chod: Jindrové, 1976; D. Thomas: Svlékání tmy, 1988).

Rastislav Michal, L2/3, 1973

První exlibris byla vytvořena pro autorovu knihovnu – rytá a tištěná cyklostylem. Následovaly linoryty, dřevoryty, rytiny a suché jehly. Ve všech těchto grafikách vydaných v malém počtu exemplářů byla uvedena jména členů rodiny. Od počátku 50. let vytvořil na tři sta exlibris pro domácí a zahraniční sběratele. Vznikly také četné novoročenky. Seznamy exlibristické tvorby R. Michala vycházely ve Zprávách SSPE, ale rovněž v zahraničí – v Německu, Francii a Dánsku. Exlibris byla často reprodukována v zahraničních sběratelských časopisech. Autor se pravidelně zúčastňoval přehlídek a soutěží v tvorbě exlibris, sjezdů a kongresů FISAE. Členem SSPE je od roku 1965 a roce 1996 se stal čestným členem Spolku. Soupis exlibris připravuje dr. S. Vencl.

Za své dílo obdržel řadu cen, např. čestný diplom na mezinárodní výstavě Kniha 1975 v Moskvě; čestné uznání IBA Lipsko, 1977; vyznamenání v soutěži O nejkrásnější knihu roku 1981; cenu Masarykovy akademie umění v Praze, 1995; medaili a diplom Evropského kruhu Franze Kafky v Praze, 1996.

Rea Michalová

PETR MINKA, MALÍŘ A GRAFIK

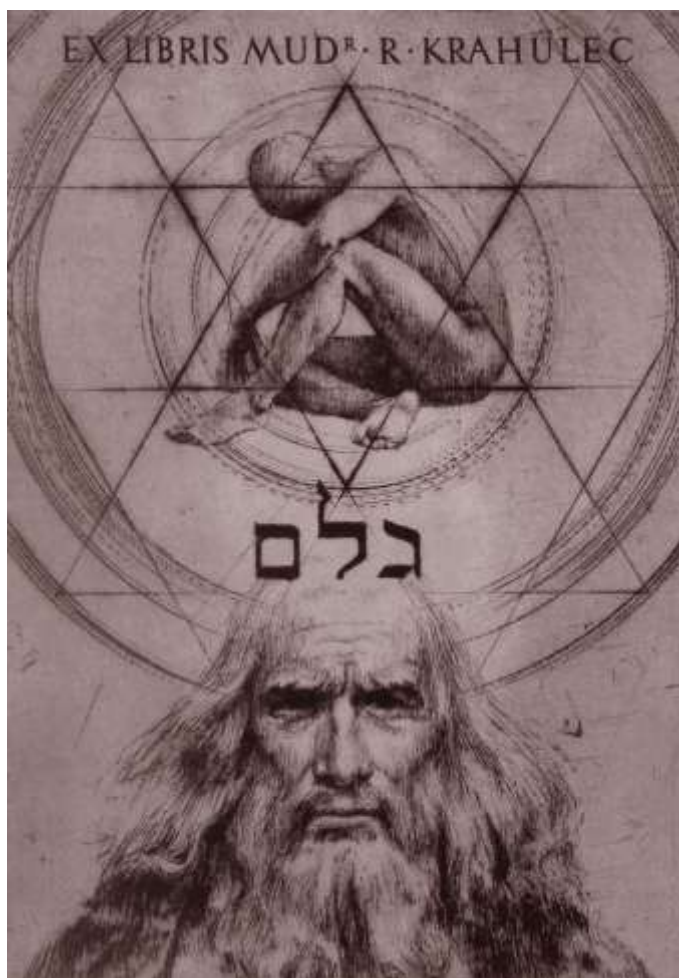
Petr Minka se narodil 19. července 1961 v Ústí nad Labem. Žije a tvoří střídavě v Praze a ve Štětí na Litoměřicku. Původní profesí je rytcem a své umělecké vzdělání doplnil v letech 1981–1986 studiem na Střední odborné škole výtvarné Václava Hollara v Praze.

Měla jsem to potěšení a čest Petra Minku na výtvarné škole učit. Byl to velmi svědomitý, pracovitý a mimořádně nadaný student. Po absolutoriu se převážně věnoval knižní grafice, ilustroval a upravoval řadu knih. Lze zmínit alespoň ilustrace a obálky knih Mauglí R. Kiplinga nebo Stroj času a Ostrov doktora Moreaua H. G. Wellse. Posléze se zaměřil na volnou grafiku, jak na sérii tematických grafických listů, tak na tzv. drobnou grafiku, na pravé neprávem opomíjené sběratelské skvosty - na exlibris a pamětní listy. Ve volné grafice se zpočátku zaměřil na významné osobnosti se vztahem k Praze. Historie Prahy a její osobité, dosud zcela nezničené kouzlo v kontextu velkých a starobylých evropských měst, je pro Minku i dnes trvalým zdrojem inspirace. Grafické listy věnované Praze mají nejen velký výtvarný půvab, ale bez výjimky navozují až mystickou duchovní atmosféru Prahy. Např. Nový Svět, Praha židovská, Ahasver, Zvony a Praha magická nebo Praha tajemná. K výročí Rudolfa II. v roce 1997 vytvořil cyklus sedmi grafických listů Osobnosti rudolfínské doby v typograficky upraveném přebalu: císaře Rudolfa II., astronomů Tychona Brahe a Johana Keplera, malíře Giuseppa Arcimbolda, renesančního šlechtice Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružic, doktora Jána Jesenského a slavného rabbiho Jehudu Löwa. Každý z těchto grafických listů je obrazovou syntézou příslušné osobnosti, vyjadřující její podstatné hodnoty a prostředí jejich života.

Dokonalé zvládnutí umělecké kresby i grafické profese umožnilo umělci využít při tvorbě všech možností grafických technik: suché jehly, leptu a měkkého krytu, což dává jeho pracím jak grafickou přesnost, tak malířský kolorit v široké škále od nejsvětějších po nejtmaší partie.

Ke grafické profesi již tradičně patří znalost písma a zvládnutí kaligrafie. Již na výtvarné škole v tomto oboru Petr Minka vynikal a sám se nejednou přiznal, že vždy rád využije příležitosti písmo do obrazu zakomponovat. Tuto schopnost i zálibu mnohokrát předvedl s velkým vkusem při doplňování svých grafik rytými texty.

Svoje grafické listy autor také sám tiskne. Zpočátku byl ovšem vybaven pouze teoretickými znalostmi a základními odbornými postupy získanými při studiu. Dnes již má za sebou mnoho tisíc pracovních hodin strávených u grafického hlubotiskového lisu. Experimentováním metodou pokus-omyl, tvrdošijnou neústup-

Petr Minka, Golem, C4, 1999

ností a neochotou ke kompromisu, který by znamenal slevit z nároků na technickou i uměleckou kvalitu, dobral se osobitého tiskového postupu a tím i nezaměnitelného vzhledu grafického listu. V poslední době spolupracuje Petr Minka i s uměleckým tiskařem Petrem Kábrtem z Lomnice nad Popelkou a z této plodné spolupráce vzešlo

Petr Minka, Jan Kubelík, L2, 2010

T. G. Masaryka, E. Destinové, Marie Čermínové-Toyen, J. Váchala a jiných, ale i osobností světové kultury: W. A. Mozarta, R. Kiplinga, Leonarda da Vinciho a dalších. Ve své tvorbě exlibris využívá autor také mytologické a bájeslovné motivy s velkým zájmem o duchovní náplň a mravní poselství minulosti, a to vždy s velkým citem pro poetičnost, např. Golem, Poseidon, Leda nebo Danae. Ve sběratelských kruzích a v kruzích kultivovaných milovníků grafiky je umělec znám jako jedinečný grafik, který tvoří z těchto tzv. účelových děl umělecké skvosty, které jsou ozdobou mnoha soukromých i veřejných sbírek jak v Čechách, tak i v zahraničí. Petr Minka svá exlibris vystavoval již na mnoha místech na samostatných i skupinových výstavách. Vícekrát na Trienále českého ex libris v Chrudimi, na Trienále ex libris v Bratislavě a na Bienále exlibris v Ostrówie Wielkopolskim v Polsku, kde byl za svá exlibris oceněn čestným uznáním. Dále v italském Miláně, ve švýcarském Nyonu, v Sankt Petěrburgu v Rusku, v Bostonu v USA aj. Zájem o Minkova exlibris dokládají i články uveřejněné v zahraničních publikacích: Boekmerk v Belgii a Contemporary international Ex-Libris Artists 11 v Portugalsku.

Petr Minka rovněž přispívá k propagaci české kultury u zahraničních návštěvníků tvorbou pamětních grafických listů, jako např. pamětními listy pro Prahu, Telč, Lomnici nad Popelkou, Luhačovice a České Budějovice. Minka vytvořil i mnoho novoročenek, jak pro soukromé objednavatele, tak i pro firmy a státní instituce. Aqua

již vícero krásných tisků. Rovněž ze spolupráce s uměleckým litografem Tomášem Svobodou vzniklo již více drobných grafik a exlibris i rozměrnějších litografií volného rázu, vytvořených křídlovou kresebnou technikou.

Od roku 1998 Minka úzce spolupracuje s milovníky grafik, zejména se sběrateli exlibris. Dodnes vytvořil ne sice početně ohromující, zato však skvostnou řadu grafických lístků, které okouzlují nejen sběratele, ale i umělecké laiky brilantním ztvárněním nejen významných českých osobností, jako např. B. Němcové, J. Seiferta, J. Zrzavého, B. Smetany, A. Dvořáka, B. Hrabala,

vitae (Voda života), Spící Morfeus, Opus magnum (Velké dílo), Brána času, Karel IV., Don Quijote a Prométheus je jen několik názvů z více než tří desítek.

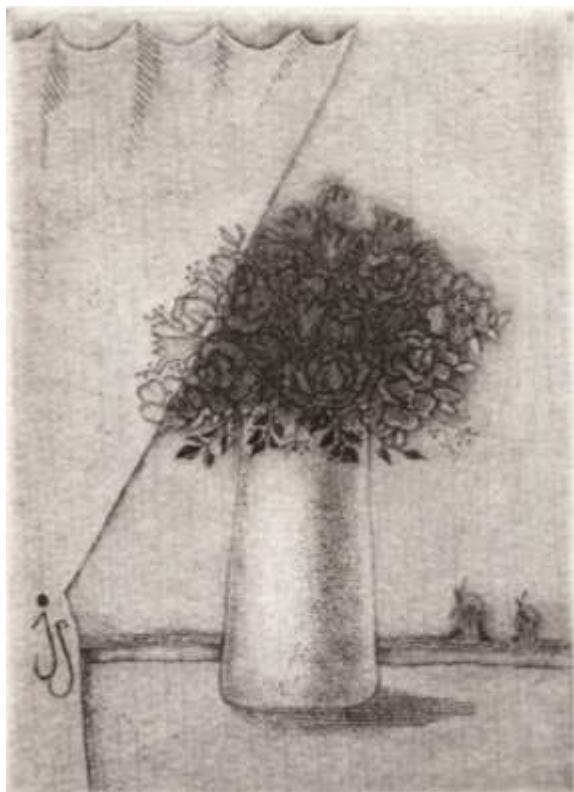
V posledních několika letech se kromě grafické práce Petr Minka věnuje malířské tvorbě. Brilantně ovládá jak olejomalbu, tak pastel a královskou techniku akvarelu. Vytvořil řadu pastelových i olejových portrétů. Rozměrné olejomalby, z nichž zejména Ticho, Zelený muž a Chrám mají hlubokou duchovní a mravní náplň, jsou Minkovi formátem i barevností protiváhou ke komorní grafické práci. Minkovo dílo má hluboký filosofický a mystický smysl a dokonale vyjadřuje odkaz velkého českého grafika Petra Dillingera: Umění má vzbuzovat ušlechtilé pocity.

Nina Roháčová, akademická malířka

Petr Minka je členem SSPE od roku 1998. V roce 2009 vydal SSPE soupis jeho ex-libris a novoročenek. S dílem Petra Minka se můžeme seznámit na webových stránkách <http://minkapetr.webnode.cz/>.

HANA STORCHOVÁ (*14. 9. 1936)

Když bylo Haně Storchové jedenáct let, odvedli ji rodiče k Ludmile Jiřincové, aby ji učila kreslit. Docházela tam až do svého vstupu na Akademii výtvarných umění v Praze a osvojila si nejen dokonalou znalost kresby. Obdivovaná učitelka v ní probudila zájem o přírodu, přírodní detail a krajinu, pěstovala v ní smysl pro krásu. Zdá se, že hloubkou prožitku a citovou vroucností ji žačka předčila. Celá její budoucí tvorba, zdokonalená dalším studiem v ateliéru Miloslava Holého a Vladimíra Silovského, je vlastně jejím plynulým citovým deníkem.

Hana Storchová, C3, 1997

Zmiňujeme-li se o krajinné a přírodní inspiraci, je třeba připomenout, že autorka nevnímá přírodu a krajinu obecně. Bývá to kousek země, ke kterému je připoutaná důvěrným poznáním, zážitky a prací. Vždyť třeba dodnes na louce v jihočeských Lažánkách, rodišti jejího muže, sama kosí trávu a přírodu v zahradě svého pražského domova spoluvytváří. Stromy a květiny vstupují okny i do vnitřních prostor, květiny mají i v domě své pevné místo. Z toho-to půvabného tuskula ji láká k dalším novým objevům a tajům okolních zahrad neodmyslitelný přítel člověka – pes Brit.

Hana Storchová jen málokdy zůstává ve svých grafických listech – většinou v suchých jehlách, leptech a mezzotintách – u prostého přírodního motivu. Často přírodní detail obklopuje sítí jemných čar, jindy detail nabývá metaforického významu.

Často se v nich také objevuje diagonála jako cesta života či jako řeka času, vedoucí vzhůru k lince obzoru, za jehož hranicí se otvírá nekonečné neznámo.

Okouzlení a zároveň prchavost a pomíjivost okamžiku, zaznamenaná nápovědí či zástupným symbolem, mají blízko k výtvarnému i slovesnému umění Dálného Východu. Pochopení východní filozofie stálo rovněž za jejími ilustracemi haiku, které však nevznikly v Japonsku. Napsal je Jakub Zeman, syn našeho člena Karla Zemana. Nikoliv náhodou ji zlákala rovněž japonská kaligrafie, vždyť i našim méně náročným písmovým i číselným znakům věnuje svoji pozornost už řadu let, jak dosvědčují její novoročenky i početná řada exlibris.

K ilustracím krásné literatury nedostala Hana Storchová mnoho příležitostí. Zato se významně uplatnila vědeckými kresbami v řadě knih z oblasti rostlinné říše.

Blanka Stehlíková

Akademická malířka Hana Storchová je členkou SSPE od roku 2011. V roce 2002 vydal SSPE soupis jejích exlibris. Článek dr. Blanky Stehlíkové byl převzat s laskavým svolením autorky a vydavatele z Bulletinu, březen 2011, Klub přátel Hollaru.

FRANTIŠEK KYSELA

František Kysela, český malíř, grafik a průmyslový výtvarník, se narodil 4. 9. 1881 v Kouřimi a zemřel 20. 2. 1941 v Praze. Vystudoval Uměleckoprůmyslovou školu v Praze. Studium ukončil v roce 1908 u prof. J. Maška. Krátce studoval na AVU v Praze u prof. H. Schweigera. Od roku 1917 až do své smrti byl profesorem na Uměleckoprůmyslové škole v Praze.

Velké úsilí věnoval spolupráci s architekty P. Janákem, J. Gočárem a dalšími při návrzích výmalb interiérů, návrhů mříží a gobelínů, např. v zámku v Novém Městě nad Metují, v Bance československých legií v Praze a Městské knihovně v Praze. Navrhl cyklus osmi gobelínů pro dílnu Marie Teinitzerové-Hoppeové v Jindřichově Hradci, zobrazující řemesla, který získal na pařížské výstavě v roce 1925 velkou cenu a zlatou medaili. Byl spoluzakladatelem výtvarného družstva Artěl, které vyrábělo v letech 1908 až 1934 hračky, výrobky ze skla a porcelánu, nábytek a další výrobky navrhované předními českými výtvarníky. Navrhoval knižní vazby, upravoval knihy a kreslil plakáty. Navrhl jednu z vitráží pro katedrálu sv. Víta v Praze. Významná byla jeho spolupráce s pražskými divadly, pro které navrhoval scény a kostýmy. To vše mimo svoji pedagogickou práci na Uměleckoprůmyslové škole, kde vychoval a výtvarně ovlivnil mnoho významných českých a slovenských výtvarníků.

František Kysela, P1/2, 1910

Podle soupisu Jana Žižka vytvořil František Kysela 16 exlibris v letech 1910 až 1940, např. pro Uměleckoprůmyslové muzeum, Waldesovo muzeum, Knihovnu Archivu hlavního města Prahy, a příslušníky Sochorovy rodiny. Jedná se vesměs o zinkografické reprodukce kreseb.

Jan Langhammer

JOSEF KREJSA – MISTR BAREVNÉHO DŘEVORYTU

Malíř a grafik Josef Krejsa se narodil 14. 3. 1896 v Husinci a zemřel před 70 lety 19. 6. 1941 rovněž v Husinci. Svým dílem je úzce spjat s krajinou a městy jižních Čech. Jeho obrazy a grafiky mají důrazný expresivní charakter a zanechají v divákovi hluboký dojem. Jeho obrazy vlastní např. Muzeum Šumavy v Kašperských Horách,

ba-
né
vo-
a ob-
Pra-
tické
ze-
Nej-
sou-
ob-
J.

rev-
dře-
ryty
razy
cha-
mu-
um.
větší
bor
razů

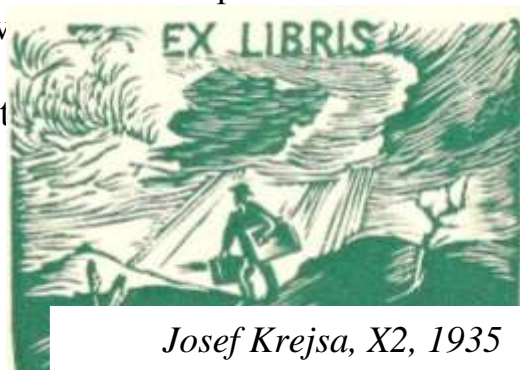
Josef Krejsa, Český Krumlov, barevný dřevoryt

Krejsy, asi 70 kusů, vlastní Obecní úřad v Husinci, kterému je odkázala paní Krejsová, manželka autora. Obec nemá prostředky k vybudování galerie, takže jsou uloženy v depozitu. Byly vystaveny v roce 2010 v Městském muzeu v Blatné. Dar paní Krejsové obsahuje také původní dřevorytové desky, které byly využívány k tisku dřevorytů i po smrti autora.

V Husinci je dům J. Krejsy, č. 42, v kterém žil a tvořil a jehož fasádu vyzdobil portréty krále Václava IV., Jana Husa, krále Jiřího z Poděbrad a legionáře s datem vzniku Československé republiky 28. říjen 1918.

Josef Krejsa se věnoval rovněž tvorbě exlibris. Podle soupisu sestaveného Pavlem Vodehnalem (67. seznam z roku 1944) vytvořil většinou v dřevorytu.

O životě a tvorbě J. Krejsy psal dr. Josef St. Jindřich Čadík napsal knížku Jos. Krejsa, malíř

Josef Krejsa, X2, 1935

u malíře dekorací F. Kováře v Netolicích a pracoval na výzdobě interiérů jihočeských zámků. První světovou válku prožil jako voják-malíř. Ve Vídni se seznámil s malířem Františkem Altem, který ho seznámil s malířskou technikou starých mistrů. Zúčastnil se bojů u Sokalu na Ukrajině, kde byl raněn. Při bojích u Monfalcone přeběhl na italskou stranu a v zajateckém táboře u Neapole začal opět malovat. Později pracoval jako pomocník v neapolské akademii výtvarných umění u ředitele F. P. Michetta. Vstoupil do československých legií a vrátil se v roce 1918 do Prahy. Byl zaměstnán v malířně Národního divadla a stal se žákem M. Pirnera na AVU v Praze, po jehož smrti akademii opustil a vrátil se do Husince, kde se již plně věnoval malířské a grafické tvorbě. Zemřel předčasně ve věku 45 let v rodném Husinci.

Jan Langhammer

ALOIS DYK A JEHO NAKLADATELSTVÍ EMPORIUM

V letošním roce si připomínáme dvojí jubileum nakladatele a milovníka krásných tisků Aloise Dyka. Narodil se před sto třiceti lety 10. 1. 1881 v Černovicích u Tábora a zemřel před čtyřiceti lety 7. 2. 1971 v Praze. Připomeňme, že předání pozůstalosti z nakladatelské činnosti A. Dyka Knihovně Národního muzea v Praze v roce 2005 bylo v následujícím roce dokumentováno výstavou Emporium – neznámý fond významného nakladatelství v Muzeu knihy ve Žďáru nad Sázavou ve dnech 3. 5. až 31. 10. 2006 s doprovodnou publikací, která mimo autobiografickou část obsahuje úplný seznam vydaných grafických souborů a bibliofilských knih.

Nakladatelství Emporium (emporia byla starověká obchodní střediska) bylo úzce spjata s grafickými pracemi a ilustracemi Jana Konůpka (1883-1950). Nakladatelská řada Emporium – Sběrka původní grafiky obsahuje devět grafických souborů J. Konůpka a jediný Františka Pavelky. Tyto grafické soubory J. Konůpka patří k vynikajícím pracím autora a jsou mezi nimi soubory Hamlet, Kytice, Don Juan, Dantovo Peklo a Plasský klášter, které vznikly během jeho působení na průmyslové škole v Plzni.

Naši sběratelské veřejnosti jsou známy především novoročenky nakladatelství Emporium, lepty Jana Konůpka, které A. Dyk rozesílal pravidelně po desítky let. Obsahově novoročenky symbolizovaly křesťanství a Vánoce. J. Konůpek vytvořil pro A. Dyka také šest exlibris.

Alois Dyk byl bankovním úředníkem a nakladatelskou činností naplňoval svůj osobní zájem o grafiku a krásné knihy od autorů jemu blízkých. Podílel se na organizaci výtvarného dění v Československu v období mezi dvěma světovými válkami,

Jan Konůpek, C3, 1938

např. ve sdružení výtvarníků Artěl. Podporoval české grafiky, psal články do novin a časopisů, organizoval výstavy. Po odchodu do důchodu zakoupil v Římově zámeček, lesy a polnosti a věnoval se lesnímu hospodářství v tradici svého rodu. Po vlastnění zámečku v roce 1949 komunistickým státem se vrátil do Prahy.

V současnosti působí na českém knižním trhu nakladatelství s podobným názvem Emporius, které vlastní vnučka A. Dyka, paní Věra Dyková (*1952). V nakladatelství vydává převážně knihy svého manžela dr. Radka Pytlíka (*1928), známého knihami o českém humoru a Jaroslavu Haškovi.

Jan Langhammer

DOBŘÍ KOUZELNÍK JOSEF WERNER

Josef Werner se narodil 29. 10. 1945 v Kraslicích v Krušných horách v Čechách. V Praze vystudoval elektrotechnickou průmyslovou školu, ale neklidná 60. léta a zájem o výtvarné umění jej přivedly do Spolkové republiky Německo. V letech 1970 až 1975 studoval na Akademii výtvarných umění v Mnichově u prof. K. F. Dahmena. Po absolutoriu se stal svobodným umělcem – malířem, grafikem a sochařem. V roce 1970 vytvořil první lept. V letech 1972 až 1989 provozoval leptací dílnu a tiskárnu v Mnichově. Od roku 1973 často vystavoval v Německu a mnoha dalších zemích. Od roku 1974 byly jeho práce nakupovány do veřejných sbírek. V letech 1974 až 1984 měl ateliér a leptací dílnu v New Yorku. V roce 1988 vytvořil první plastiku. Žije a pracuje v Prien am Chiemsee v Bavorsku.

Josef Werner, C3+C4, 2006

V roce 2006 se stal členem SSPE. Exlibris vytváří od roku 2002 a doposud jich vytvořil více než sto kusů. Pro tvorbu exlibris používá barevný lept kombinovaný se suchou jehlou a akvatintou. Několik exlibris vytvořil společně s dr. O. Premstallerem – kresba Werner a linoryt Premstaller. Majiteli exlibris jsou především evropští sběratelé. Jeho surrealistické zpracování exlibris přineslo rozruch do poklidné námětové hladiny evropského exlibris. Jeho exlibris, tedy spíše drobné grafické listy, hluboce zasáhnou vnímavého sběratele. Nutí přemýšlet a hrát si společně s bezbřehou fantazií autora. Kresby listů překlenují svým zpracováním dobu od prvních ilustrovaných přírodovědeckých knih, k pohádkám pro malé čtenáře z konce 19. století, až tvůrčímu období surrealistů. Skutečnost přeměněná v sen. Zdánlivá lehkost uměleckého zpracování grafik a exlibris nám přináší radost, úsměv, lehkost bytí a hluboký příjemný zážitek. Jemné pastelové barvy pak vytvářejí až „lčivý“

účinek na vnímavého diváka. Ve volné grafice vytvořil několik grafických cyklů, např. Zvěrokruh a Roční období.

Již během studia prokázal zvláštní zájem o techniku leptu a podařilo se mu zdánlivě bez námahy a přece na vysoké úrovni technické dokonalosti vytvořit symbiózu mezi realitou a skutečností v jeho grafických pracích. Wernerova grafika nás zavede do světa poezie, ve kterém je ještě prostor pro snění, do světa myšlenek, které nám svojí vyprávěcí výpovědí zprostředkují humorné a často také kritické poselství. Jeho práce jsou nejen ilustracemi skutečnosti, ale také hledáním vytušené harmonie a krásy. Jsou kouzelným setkáním iluze a reality.

Jan Langhammer

VÝSTAVY

ANTONÍN ODEHNAL – ZÁPAS ČERNÉ A BÍLÉ

Galerie Hollar Praha, 1. 6. – 26. 6. 2011

Výstava letošního jubilanta, nám všem dobře známého a oblíbeného pana profesora Antonína Odehnala, rozšířila mnohým pohled na jeho grafické dílo. Na výstavě byly prezentovány grafiky především ze dvou základních námětů autorovi tak vlastních, a to námětů sportovních, a pak hlavně krajinných.

Antonín Odehnal, C2, 1995

Sportovní tematice, jako jeden z mála, se začal věnovat od počátku 60. let 20. století. Přitahovala jej především možnost ztvárnění dramatu zápasu lidských těl, proto si asi vybíral taková sportovní odvětví jako box a judo.

Srdeční záležitostí autora je krajina Pálavy a lužní lesy jižní Moravy. Autorka textu na pozvánce PhDr. Marcela Macharáčková o jeho krajinách píše: „V mnohých variantách na dané téma vytvořil poetické impresivní vize, v nichž grafické mistrovství a technika spoluvytvářejí umělecký záměr výtvarníka. V těchto dílech doplňuje

často lept rezerváží a akvatintou. Odehnalovy krajiny nepůsobí již jako grafické listy v tradičním pojetí – pokud za základ grafického vyjadřování považujeme rytou čáru. V náročné kombinaci grafických technik, v bohaté škále bílých, šedých a černých tónů dosahuje iluzi strukturálních povrchů, hloubky a světelných nuancí srovnatelných s technikou malby.“

Nesmíme zapomenout ani na to, že se Antonín Odehnal zapsal mezi významné tvůrce českých poštovních známek, kdy ve spolupráci s rytci Václavem Fajtem a Jaroslavem Tvrdoněm vytvořil známky s náměty českých historických měst a památek. V neposlední řadě tedy docházíme k tvorbě exlibris, která byla samozřejmě na výstavě zastoupena velkou měrou. Náležitě byla prezentována jeho exlibris v časovém přehledu i tématech, od krajinných, figurálních až po sběrateli tak oblíbená erotická.

Celá výstava potvrdila autorovo mistrovství v používání grafických technik, které sám jako dlouhodobý profesor na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně vyučoval. Své znalosti uložil též do vlastní publikace *Grafické techniky* (Era, Brno 2005). Za exlibrisovou tvorbu byl několikrát oceněn i v zahraničí (Janov, Meudon, Paříž). K významným oceněním patří prestižní cena na Pařížském podzimním salonu v Grand Palais 1991 za cyklus *Sportovci*, která jej opravňuje zde každoročně vystavovat.

Antonín Odehnal se již dávno stal důstojným reprezentantem klasické české grafické školy 20. století a důstojným pokračovatelem takových umělců, jakými byli např. M. Švabinský, J. Rambousek, K. Štika či jeho profesor V. Silovský na Akademii výtvarných umění v Praze.

Aleš Nevečeřal

Podrobné informace o autorovi a jeho grafické, známkové a malířské tvorbě naleznete na webových stránkách <http://www.antoninodehnal.cz/>. A. Odehnal není členem SSPE, ale exlibristické tvorbě se věnuje intenzivně. Do roku 1995 vytvořil podle soupisu Ing. arch. P. Haimanna 82 exlibris a od té doby do dneška dalších 166 kusů.

NÁRODNÍ GALERIE – LETNÍ VÝSTAVY 2011 V PALÁCI KINSKÝCH

V letních měsících byly zahájeny na Staroměstském náměstí v Praze v paláci Kinských dvě výstavy, na kterých se podíleli i členové našeho Spolku.

V sále japonské malby a grafiky byla otevřena komorní výstava s názvem, **Sběratelská vášeň milovníků japonských dřevořezů Emila Orlika a Sigismunda Boušky**. Výstava byla otevřena na počest vydání knihy Markéty Hánové **Japonismus ve výtvarném umění v Čechách** (232 stran, 210 barevných ilustrací, 380 Kč, ISBN: 978-80-7035-468-1, Národní galerie v Praze 2011). Publikace zachycuje sběratelský zájem o japonské umění a jeho prezentaci formou veřejných výstav, přednášek a statí od šedesátých let 19. století do třicátých let 20. století. Kniha zasluhuje pozornost jak výborným odborným textem M. Hánové, tak vynikajícím grafickým zpracováním. Na výstavě i na knize se podílel Ing. M. Humplík, který zapůjčil řadu grafik ze své sbírky. Výstava byla ukončena k 31. 7. 2011.

Další výstavou je **Skrytá tvář baroka. Grafika 17. století v českých zemích** (21. 7. - 16. 10. 2011). V takovém rozsahu, navíc samostatně, je barokní grafika vystavena poprvé. Hlavním záměrem kurátorky PhDr. Petry Zelenkové bylo představit hlavní osobnosti a okruhy barokní grafiky spjaté s českými zeměmi v tomto období. Jsou zde vystaveny např. vrcholné rytiny univerzitních tezí. Je tu i vzácná Vetterova mapa Čech v podobě růže – Bohemiae Rosa – v knize B. Balbína *Epitome historica rerum Bohemiarum* z roku 1677, symbolizující rozkvět Čech (ze sbírky Ing. Ivana Boháče). Výstava navazuje na již dříve vydanou knihu dr. Zelenkové *Barokní grafika 17. století v zemích Koruny české* (184 stran, 120 ilustraci, 300 Kč, ISBN: 978-80-7035-435-3, Národní galerie v Praze 2009).

Ivan Boháč

NAKLADATELSTVÍ BONAVENTURA VLADIMÍRA BENEŠE

Jízdárna zámku Kozel hostí výstavu pražského nakladatelství Bonaventura v průběhu měsíců července až října v době návštěvních dnů zámku. Výstava je částečnou reprízou loňské výstavy konané v Praze-Horních Počernicích v Chvalském zámku při příležitosti dvaceti let trvání nakladatelství.

Nakladatelství, jehož vydavatelská činnost je známa především bibliofilům, vzniklo v roce 1990 vůlí a odhodláním pana Vladimíra Beneše, kterého k této činnosti přivedla láska ke krásným knihám se skvostným grafickým doprovodem.

Zkušenosti pro svou nakladatelskou činnost sbíral pan Vladimír Beneš v nakladatelství Lyra Pragensis, kde 17 let pracoval. V úvodu k výstavě nakladatel shrnuje, že vydal 53 bibliofilii, 12 souborů grafických listů, 5 svitků s textem a grafikou v záhlaví, 17 volných grafických listů, 3 pamětní tisky a 2 knihy mimo bibliofilskou řadu. Část toho, co se za těmito strohými čísly skrývá, bylo vystaveno k potěšení duše návštěvníků: Kytice K. J. Erbena s lepty J. Pilečka, Karla IV. Legenda o svatém Václavovi s barevnými mědirytinami K. Zemana, Poeův Havran v přebásnění V. Nezvala s lepty J. Pilečka, básně L. Kundery Průvodce časem s lepty J. Pilečka, povídka A. Branalda Kdo uchová město (o autorovi papírového modelu staré Prahy Antonínu Langweilovi) s barevnými litografiemi J. Boudy, text Z. Mahlera Antonín Dvořák a lokomotivy rovněž s barevnými litografiemi J. Boudy, kniha E. Pilařové Co Vy na to, pane Rais? s linoryty J. A. Pacáka, soubor šesti leptů V. Sedlákové Mozartova Bertramka, soubor sedmi barevných leptů A. Khunové Malý princ, soubor dvanácti dřevorytů Zdeňka Mézla 19. století a ještě další skvostné bibliofilie s nádhernými grafickými listy.

V samostatné místnosti představil své dřevořezy a dřevoryty Matěj Forman v souvislosti s ilustracemi ke knize J. Stránského *Povídačky pro moje slunce* a ke knize J. Voskovce *Relativně vzato*, které vydalo rovněž nakladatelství Bonaventura.

Nakladatelství získalo v roce 2002 ocenění za Erbenovu Kytici s 13 lepty J. Pilečka a ve stejném roce za knihu *Elegie z Duina* Rainera M. Rilkeho s pěti mědirytinami J. Šerých a v roce 2003 za knihu Erazima Koháka *Dary noci* se čtyřmi barevnými lepty Pavla Sukdoláka.

Jan Langhammer

CHVÁLA CHVALSKÉHO ZÁMKU

U první zastávky autobusové dopravy od konečné stanice linky B Černý most, tedy snadno dostupný, se nachází areál Chvalského zámku. Je to malé oáza klidu a krásy na samém okraji Prahy v Horních Počernicích. Zámek byl za podpory Evropské unie vzkříšen ze stavu před demolicí v nádherné kulturní a společenské centrum a zpřístupněn v květnu roku 2008. V zámku se konají podle výstavního plánu v několika místnostech různé výtvarné a přírodovědecké výstavy. Je zde rovněž svatební síň. V podzemí nalezneme výstavu loutek zapůjčenou Muzeem loutkářských kultur v Chrudimi. Přes všechny ty krásy, zaujme milovníka díla Ludmily Jiřincové stálá expozice Národního muzea v Praze, jejímž základem je pokus o rekonstrukci výtvarného ateliéru autorky z jejího odkazu Národnímu muzeu. Připomeňme, že v souvislosti s otevřením této expozice jsme uveřejnili v Knižní značce 1/2009 článek Pavla Muchky, pracovníka Knihovny Národního muzea.

Grafické a ilustrátorské dílo Ludmily Jiřincové je zde představeno citlivě vybranými exponáty. Nalezneme zde např. tři litografické kameny s kresbami autorky ke knize Kamila Bednáře Dvanáct měsíců, autobiografickou knihu Pohár vzpomínek, kterou vydala Lyra Pragensis v roce 1982, Villonovy Čtyři balady s pěti litografiemi z vlastní edice J z roku 1952, Sedm sonetů W. Shakespeara

se sedmi lepty z roku 1971, knihu J. Seiferta Pantoumy o lásce se šesti ilustracemi z roku 1940, Báseň pro pana Pegrassiho K. Bednáře s portrétem tiskaře a několik dalších knih, které jsou malou ukázkou rozsáhlé ilustrátorské tvorby L. Jiřincové. Z grafického díla zaujmou listy z cyklů Kytice (litografie z roku 1951), Tvář ženy (pět litografií z roku 1943), litografie Konec hry z roku 1945 (děvčátko před ruinami domů), která vyšla rovněž ve známkové podobě pro připomenutí výročí vyhlazení obce Ležáky nacisty za 2. světové války. Nechybí samozřejmě exlibris a další užitná grafika.

V rekonstruované pracovně zaujme sbírka motýlů, vitrína s hračkami z pozůstalosti Jan Zrzavého, množství vlastních obrazů s nezaměnitelnou melancholickou atmosférou, malovaných měkkými pastelovými tóny, pracovní stůl s nářadím a barvami, odpočinkový kout s velkým stolem a židlemi a mnoho předmětů získaných sběratelskou zálibou autorky.

Zajímavé jsou stati o životě a díle autorky a informace o jejích ateliérech, které postupně měnila z různých důvodů, když stálý ateliér měla v Praze v Ostrovní ulici č. 30 s výhledem na Národní třídu, který byl v létě pro práci nevhodný, takže se uchýlovala na místa blízka přírodě, ven z Prahy, do Zahrádek u České Lípy, do Mělníka

Ludmila Jiřincová, C3, 1983

a nakonec do Pece po Čerchovem do domu, kde malovali bratři Jaroslav a Karel Špillarovi.

Návštěvu Chvalského zámku, který je přístupný denně, lze jen doporučit a pro milovníky díla Ludmily Jiřincové se návštěva jejího památníku stane nezapomenutelným zážitkem. Informace o aktuálních výstavách a akcích je možno získat na webových stránkách www.chvalskyzamek.cz.

Jan Langhammer

POCTA SV. ANEŽCE ČESKÉ

Pocta sv. Anežce České je název výstavy v Hollaru, zahájené 17. 8. 2011 a ukončené 11. 9. 2011. Výstava připomněla osmisté výročí jejího narození. Byla dcerou českého krále Přemysla Otakara I. a Konstancie, dcery uherského krále Bély III. Jejím bratrem byl Václav I., český král. Podle vzoru sv. Kláry z Assisi se rozhodla za pomoci matky a bratra vybudovat v Praze v roce 1233 útulek pro staré a nemocné lidi. Výsledkem jejich snah a podpory rodiny byla výstavba komplexu tří chrámů a s nimi spojených klášterů františkánů a klarisek a rozsáhlého špitálu. Vznikla první pražská gotická dominanta na pravém břehu Vltavy. Za blahoslavenou byla prohlášena v roce 1874 a za svatou v roce 1989, těsně před koncem komunistické diktatury.

Na výstavě byly vystaveny práce 28 grafiků, členů Hollaru. Společným tématem prací bylo duchovní spojení světa lidí s křesťanským duchem. K výročí sv. Anežky vytvořil Karel Zeman rozměrnou bronzovou plaketu, kterou zde vystavil a doplnil třemi náboženskými grafickými listy v barevném mědirytu. Zde byl rovněž portrét sv. Anežky s gotickým kostelem od Michaely Lesařové-Roubíčkové, vytvořený barevnou suchou jehlou. Dominantou výstavy byl rozměrný barevný grafický list Jaroslava Šerých Sancta Agnes de Bohemia, vytvořený mědirytem a suchou jehlou v roce 2011. V duchu barokního pojetí vytvořil Jan Blaha rozměrný lept Sv. Anežka Česká znázorňující uctívání světice. Posledním zobrazením sv. Anežky byl barevný dřevoryt od Kateřiny Vítečkové. Ostatní grafické práce pojednávaly křesťanskou náboženskou tematiku v duchu čistoty, skromnosti, úcty k bohu a lásky. Sběratele drobné grafiky jistě zaujal rozsáhlý soubor linorytů Aleny Antonové, která s velkým zaujetím vytvářela symbolické portréty svatých podle přání, např. dr. Karla Samšiňáka. Úsměvnou

Alena Antonová, X3/col, 2001

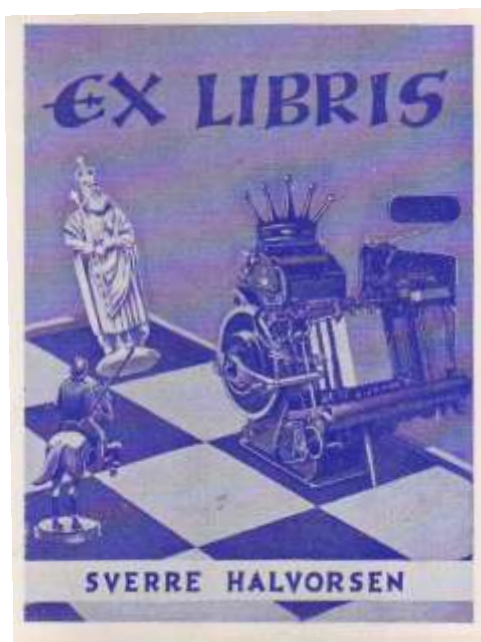
nadsázku vložili do svých grafických listů autoři Adolf Born (Pokušení sv. Antonína, lept, 2010. Útěk sv. Rodiny, barevná litografie, 2008) a Jiří Šalamoun (barevné litografie Velebení přírody z roku 2008 a Sliby-chyby z roku 2004). Působivým zpracováním zaujal lept Jan Hladíka Ecce Homo z roku 1989. Karel Beneš vystavoval grafiky Anděl a Katedrála v kombinované technice kamenorytiny a barevné litografie, které nás oslovily svojí krásou. Barevná litografie Daniely Benešové K nebesům spojuje přírodu s božskou nekonečností. Klasické grafické práce Raimunda Ondráčka Modlitba, Adventní večer v Kosteletě sv. Bartoloměje v Pelhřimově a Piešťany- U pramene, vytvořené akvatintou, nás vrátily do doby, kdy se technické zpracování vysoké úrovně snoubilo s hlubokým duchovním obsahem listu.

Dvě plastické koláže Evy Vlasákové Jen on jediný a Mučedníci z roku 2011 nás tvrdě vrátily do současného světa plného utrpení, zloby, zabíjení a surového nazírání na současnost a budoucnost světa. Napadá nás otázka, zda budou v našem životě vítězit ideály sv. Anežky nebo sobeckost, krutost, zbabělost a hrabivost.

Výstava, ač pochopitelně různorodá pracemi jednotlivých autorů, neměla slabá místa a doložila i v tomto náboženském tématu vysokou úroveň české grafické tvorby.

Jan Langhammer

STALETÍMI K ŠACHOVÉMU EXLIBRIS V ČECHÁCH

Šachová exlibris jako miniaturní kompozice využívají možnosti znázorňovat graficky šachové figurky z různých dob a v různých stylech. Mohou také alegoricky vystihovat situaci na šachovnici, anebo reprodukovat rytiny a obrazy se šachovou tematikou. Navazují také někdy na středověké miniatury známých šachových rukopisů.

Šachová knižní značka (šachové exlibris) nebyla u nás doposud předmětem speciálního zájmu šachových historiků. Snad se správně domnívám, že k tomuto tématu čeští autoři zatím nic nepublikovali. Okrajově se šachového exlibris dotkl ve své práci Šachy všech dob a zemí polský filmový kritik a šachový historik Jerzy Giżycki (1919-2009), který ale původně metodicky nesprávně přičlenil šachová exlibris mezi šachovou filatelii a šachovou filumenii. Vzdělaný pan Giżycki ale velmi rychle svou původní metodiku opravil a sám se stal jedním z největších odborníků na tuto problematiku. Polští autoři dokonce tvrdí, že se stal "nepřekonatelným znalcem" na šachovou problematiku exlibris. Jeho sbírka šachových exlibris by měla být uložena spolu s dalšími sběry v Knihovně PAN v Kórniku u Poznaně.

Jerzy Giżycki nám představuje v citované publikaci dvě exlibris francouzského šachového historika Louise Mandyho, majitele největší sbírky šachových exlibris na světě v polovině minulého století, dále exlibris nizozemského sběratele Meindert Niemeijera (1902-1987), další dvě nizozemských šachových bibliofilů, ještě dvě polského sběratele Wiktora Frantze (1904-1980), firemní exlibris vydavatelství Springer-Verlag a poslední ruského pisáře Borisova.

Velice zajímavé příspěvky k šachové historii od Louise Mandyho bychom našli ve francouzských šachových časopisech v 50. a 60. letech 20. století. L. Mandy byl specialistou na historii šachu, a například podrobně rozebíral osobní korespondenci Honoré de Balzaka, jelikož v ní hledal a nacházel zmínky o šachu.

Pro zajímavost dodejme, že již zmíněný dr. M. Niemeijer byl nizozemský šachista a veliký šachový bibliofil. Sbíral šachové knihy, dopisy, výstřižky z tisku, podpisy a portréty šachistů, karikatury a rytiny na téma šachu a různé jiné exponáty. I u nás je všeobecně známo, že Niemeijer věnoval svou velmi rozsáhlou sbírku šachových knih a dokumentů Královské knihovně v Haagu. Šachové oddělení této knihovny nese na jeho památku a na památku Antoniusse Van der Lindeho název Bibliotheca Van der Linde Niemeijeriana. Tato knihovna vydala katalog své šachové sbírky, zmiňovaný v citované knize J. Giżyckého, začínající německou miniaturou ze 14. století, představujícího Otu IV. Braniborského hrajícího partii šachů.

Francouzské šachové veřejnosti představil řadu exlibris například již v roce 1950 Jean Buchet. Poukázal na podchycení významných historických událostí formou grafického projevu na šachovém exlibris. Uvedu příklad: v Clevelandu ve státě Ohio žil právník jménem John G. White (1845-1928), který odkázal svou šachovou sbírku místní veřejné knihovně. V této souvislosti pak vzniklo exlibris používané pro tyto publikace s nápisem Cleveland Public Library, Cleveland, Ohio a s dedikačním nápisem John Griswold White (1845-1928) přes centrální šachovnici ve znaku.

Jiný příklad: roku 1831 byly na ostrově Lewis objeveny staré skandinávské šachové figurky, datované do 12. století, které jsou dnes uloženy v Britském muzeu v Londýně. Následně vzniklo v Kalifornii šachové exlibris majitele Martina Southerna, které nám představuje tyto světově významné pamětní šachové kameny. Řada krásných šachových exlibris, o kterých informoval Jean Buchet již v roce 1950, vznikla také v Nizozemsku. Jedno ze starších pochází z roku 1914, přičemž centrální

pole tohoto výtvarného dílka zcela vyplňuje katedrála v Remeši, která má představovat symbol určité epochy, a šachový motiv tvoří pouze osm šachových figurek v popředí. Otevřená kniha nad figurkami pod katedrálou nás navede k iniciálám vlastníka. Bylo to dílko nizozemského malíře a sochaře Lodewyka Schelfhouta (1881-1944), syna rovněž slavného malíře, přičemž majitel pocházel z Rotterdamu. Zde je nutno upřesnit, že pojem "starší" či "novější" exlibris je velice relativní pojem, jelikož v západních soukromých sbírkách či světových odborných veřejných knihovnách najdeme zřejmě exlibris v šachových publikacích již také z předchozích století. V minulosti byla vedena debata o jednom šachovém exlibris v pojednání o Williamu Caxtonovi, které vyšlo v Miláně roku 1829 (předtím Bruggy 1474, a Londýn 1480, kdy se knížka opírala o francouzskou verzi knihy Jacobuse de Cessolise), viz <http://www.worldchesslinks.net/ezi02.html>.

Z dosavadního vyplývá, že poznatky o šachovém exlibris v Česku a na Slovensku jsou zcela nedostatečné, i když patrně někteří šachisté tato exlibris vlastní. Proto bych chtěl požádat majitele, aby s nimi seznámili šachovou veřejnost.

Jedno ze starších šachových exlibris z českých zemí je z pozůstalosti Otakara Kruliše-Randy (1890-1953), šachisty a šachového mecenáše. V letech 1940-1945 byl starostou Ústřední jednoty československých šachistů. Zachovalo se například v knize od Emanuela Laskera (1868-1941) z roku 1914. Kruliš-Randa svou knihu rovněž podepsal celým svým jménem inkoustovým perem.

Antonín Morávek v roce 1930 vyryl do dřeva exlibris se šachovým námětem: V rohu šachovnice je bílý král se střelcem v matovém postavení černou věží a jezdcem, velikost 73:57 mm, autorova signatura M je umístěna v pravém rohu nahoře, legenda: Ex libris Jar. Mrázek, bílé písmo v černém poli. Toto exlibris bylo vytištěno v souboru autorových prací pod čís. 18 a v časopise Bibliofil. Ve 47. seznamu SSPE má číslo 33. Značka se zalíbila neznámému zájemci, který si ji dal reprodukovat, avšak signatura autorova byla začerněna - zmizela, jméno majitele bylo zastřeno bílým pásem, na němž je nové jméno ležatým písmem, pravděpodobně vlastnoruční podpis: Miroslav Bartík. Jinak všechny detaily i formát originálu jsou zachovány.

Uvedená zpráva hovoří tedy o tom, že také exlibris jako sběratelsky hodnotné umělecké dílko se již u nás před 2. světovou válkou kradlo. Snad toto zmíněné šachové exlibris z roku 1930 najde někdo ze šachových hráčů doma ve své šachové knize. Na prvním obrázku pak vidíme ukázkou severského exlibris z Dánska, jehož majitelem byl Sverre Halvorsen, a na druhém obrázku opět dánské exlibris Bernta B. Jensena, šachového nadšence a sběratele literatury, také u nás koncem 20. století

známého šachisty a tehdejšího předsedy jednoho z kodaňských šachových klubů. Obě dánská exlibris pocházejí z přelomu 70. - 80. let 20. století.

Bernt B. Jensen měl vřelý vztah k tehdejšímu Československu, často naši zemi navštěvoval. V letech před pádem komunismu organizoval jako předseda klubu řadu přátelských šachových akcí se šachovými oddíly u nás. Jeden z družebních vztahů byl ze strany dánského šachového klubu (tehdejší tamější druhá liga) uzavřen s tehdejším prvoligovým Třincem. Družstvo Třince také Kodaň navštívilo a sehrálo tam dva vítězné přátelské zápasy, pokud si dobře pamatuji, když jsem se této akce osobně zúčastnil. Následně přijeli Dánové k nám a strávili mimo jiné tři pěkné dny na tehdejší podnikové chatě Třineckých železáren v Beskydech.

Měl jsem tu čest tehdejší dánskou šachovou delegaci neustále doprovázet a v této souvislosti jsem také zjistil, že pan Bernt B. Jensen nejen sbírá šachová exlibris, nýbrž se také velice aktivně věnuje šachové filatelii a dokonce šachové filumenii. A to je již obor, který je přímo raritní záležitostí. Nálepky se šachovou tematikou v bývalém Československu se totiž zřejmě dají spočítat na prstech rukou. Pan Bernt B. Jensen byl člověk, který s radostí lepil šachové nálepky na zadní stranu dopisu, aby potěšil své přátele - sběratele šachových zajímavostí. Pan Bernt B. Jensen byl jako sběratel exlibris se šachovou tematikou velice slavný. Odraz této skutečnosti najdeme u nás například ve Zprávách SSPE 7-8/1969, s. 14. Je tam uvedeno, že k roku 1969 pan prokurista Bernt B. Jensen již nasbíral 250 knižních značek se šachovou tematikou. Další informace pochází z téhož periodika z roku 1974, kde se píše následující: „Dánský katalog šachů na rok 1973 má také článek Bernta B. Jensena o sběratelství exlibris a speciálně o exlibris se šachovými motivy. Reprodukováno je tu 9 exlibris se šachovou tematikou.“ S panem Jensenem se rozloučím konstatováním, že jmenovaný několikrát psal o svých sběratelských úspěších také ve starších severoevropských šachových časopisech. Sám mi o tom vyprávěl. V Dánsku bychom zřejmě našli více sběratelů šachových exlibris. Otázkou šachových motivů na exlibris se zabývá rovněž dánský sběratel pan Erik Skovenborg (*1945), který se zúčastňuje sběratelských sjezdů přátel exlibris. Je praktickým lékařem s odbornou orientací vlivu alkoholu na lidský organismus. O šachovém exlibris publikoval článek Chess Bookplates, který byl otištěn v časopisu Bookplate International 1999, vol. 6, č. 2, s. 79-113. Text tohoto článku a další informace nalezneme na webových stránkách <http://www.skovenborg.dk/>.

Dnes najdeme na internetu celou řadu ukázek exlibris se šachovou tematikou, např. na webových stránkách <http://www.chess-ehecs.com/article-ib-66617517.html> jsou dvě šachová exlibris, jedno z nich pro šachového velmistra Michaela Tala (1936-1992). Zajímavé exlibris patřilo šachovému velmistru Paulu Keresovi (1916-1975). Nalezneme je vlepené v šachové literatuře v Keresově muzeu v Tallinnu. Dovolím si napsat závěrem, že vlastnictví šachové literatury je u šachového hráče, byť laika či amatéra, projevem kulturním. A pro sběratele šachové literatury pak vždy bude platit,

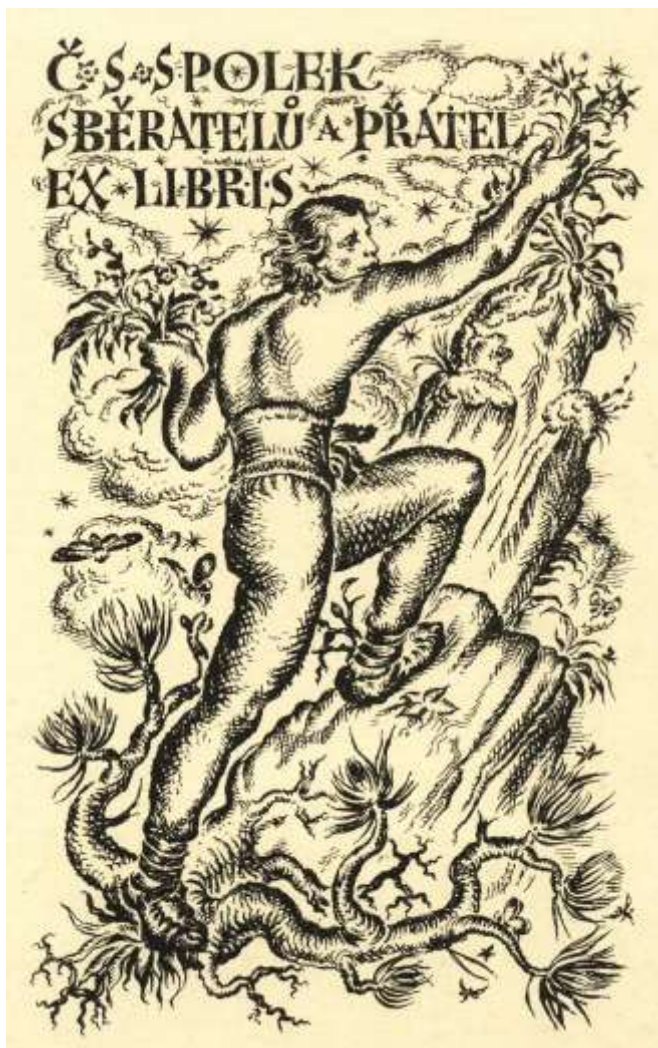

že exlibris je hodnotným a estetickým doplňkem každé dobré knihy, nejen šachové, zvyšuje její historickou hodnotu a dotváří ji.

Libor Havlíček

SPOLKOVÁ EXLIBRIS

Československý spolek sběratelů a přátel exlibris vyvíjel od svého založení v roce 1918 bohatou činnost. V roce 1922 měl celkem 322 individuálních členů a 8 kolektivních členů. Od roku 1923 začal vycházet Sborník pro exlibris a jinou užitkovou grafiku. V roce 1922 byla vypsána soutěž na spolkové exlibris, jejíž výsledek byl podle Spolkových zpráv [1] následující: *Soutěž na spolkové exlibris byla velmi čteně obelána a byla udělena cena první Kč 1000 návrhu K. Svolského (Trhač protěží), druhá cena Kč 700 dřevorytu P. Dillingera (Čtenář nad knihou) a třetí cena Kč 400 kresbě J. Solara. Krom toho zakoupeny byly po Kč 150 další návrhy od J. Solara, V. Maixnera, J. Loriše, A. Meteláka, B. Krse a R. Pucholda. Při této příležitosti dlužno se zmíniti o tom, že vypsání soutěže, resp. udělení cen, umožněno bylo jedině dobrovolnými příspěvky člen-skými na soutěžní fond, za něž všem členům znovu děkujeme, zvláště pak paní E. Weissbergerové-Taussigové, která na zdaru fondové akce měla lví podíl.*

Karel Svolský, P1, 1922

F. Michl, X2, 130:110, (Kniha, sv. Vít ve věnci lit
(Muž s otevřenou knihou, dva pomocníci
J. Váchal, X2, 150:65, (Lev s lipovou
155:110, (Ruce vzpínající se ke knize), 2
X2, 97:60, (Rozevřená kniha, ornament).

Ve svých vzpomínkách [3] uvádí I
250 návrhů, z nichž nejméně 80 % byly

grafiku. V roce 1922 byla vypsána soutěž na spolkové exlibris, jejíž výsledek byl podle Spolkových zpráv [1] následující: *Soutěž na spolkové exlibris byla velmi čteně obelána a byla udělena cena první Kč 1000 návrhu K. Svolského (Trhač protěží), druhá cena Kč 700 dřevorytu P. Dillingera (Čtenář nad knihou) a třetí cena Kč 400 kresbě J. Solara. Krom toho zakoupeny byly po Kč 150 další návrhy od J. Solara, V. Maixnera, J. Loriše, A. Meteláka, B. Krse a R. Pucholda. Při této příležitosti dlužno se zmíniti o tom, že vypsání soutěže, resp. udělení cen, umožněno bylo jedině dobrovolnými příspěvky člen-skými na soutěžní fond, za něž všem členům znovu děkujeme, zvláště pak paní E. Weissbergerové-Taussigové, která na zdaru fondové akce měla lví podíl.*

Podle B. Beneše Buchlovana Moderní česká exlibris [2] se soutěže zúčastnili ještě tyto výtvarníci: J. Baruch, P1, 90:56 (Písmenová tabulka); J. Hodek Jindřich
vplétaj
(bližší

Petr Dillinger, X2, 1922

uměleckého měřítká. Proto nestály ani za to, aby se počítaly, a byly tudíž šmahem odkládány. Do druhého kola se dostalo asi 30 návrhů a do třetího už asi jenom 15.

Pro Klub českých exlibristů vytvořil exlibris L. Brož: světlotisk, 79:71 mm, (Heraldický lev s monogramem), 1924.

Není mi známo, že by se některé z vítěz-ných exlibris kdy použilo pro označení vlastnictví spolkových knih.

V roce 2004 vytvořil Miroslav Houra pro spolek dvě typografická exlibris: 1. Z archivu SSPE, X3, 49:54; 2. Z knihovny SSPE, X3, 51:50; která byla rozmnožena pro nalepování do dokumentů a knih z majetku SSPE. Zatím se bohužel nenašel nikdo z členů, kdo by zpracoval soupis těchto dokumentů a knih a knižní značky vlepil. Kovářova kobyla chodí bosa.

Na jméno SSPE vznikla četná exlibris při příležitosti sjezdů a vydávaných souborů. Tato exlibris již nebyla určena pro plnění své původní funkce - vlepování do knih. Bylo by vhodné sestavit jejich soupis s vyobrazeními.

Josef Solar, P1, 1922

[1] Spolkové zprávy In. Sborník pro ex libris a jinou užitkovou grafiku I. Praha 1923. Československý spolek sběratelů a přátel Ex libris v Praze.

[2] Beneš Buchlovan, B.: Moderní česká exlibris. Kroužek českých exlibristů v Praze. 1926.

[3] Martínek, J.: Národní umělec Karel Svolinský a naše spolkové exlibris. In. Zprávy SSPE 40, leden – červen 1961.

Jan Langhammer

MEZINÁRODNÍ SOUTĚŽE

Francouzský JAN BRITO

V době dnes slavného Johannese Gutenberga (asi 1398-1468) žil jiný významný tiskař, vlastně jeho blízký věkový soupevník a prý snad konkurent, také kaligraf,

Jan Brito (asi 1415-20-1484). Narodil se v Bretani jako Johannes Brulelou a jak se dostával do světa, bylo jeho jméno komoleno až dostalo uvedenou podobu. Existuje půvabná legenda, co že v něm zažehlo osudovou jiskru, že se vydal tím tiskařským směrem. Jako kluk si vyřezával své iniciály do dubového špalíčku. Jednou, kdy jeho maminka vařila zase pro místní mnichy jakési černé barvivo na jejich roucha, vypadl mu špalíček z ruky rovnou do barvy. Přes to, že se opařil, rychle jej vytáhl, aby mu

znovu vypadl. Tentokrát na vedle ležící čisté, bílé plátno. A ejhle, objevil se na něm otisk jeho monogramu.

Francouzští exlibristé (Association Française pour la Connaissance de l'Ex-Libris) a Rytecká dílna Jana Brita (Atelier de Gravure Jan Brito) vypsalí loňského roku exlibristickou soutěž na připomenutí tohoto rodáka. Námět byl jasný, ale nemusel být omezený jen na jmenovaného. Třeba se mohl týkat historie tisku vůbec, jeho počátků, knižních ilustrací atd.

Pavel Hlavatý, C3+C5, 2010

Vzhledem k poměrně úzkému námětu soutěž obeslalo 115 výtvarníků z řady zemí. Jejich seznam nebyl obvykle uspořádán, sečítány byly počty exlibris, a tak přesně je vyjmenovávat dobře nelze. I uvedené číslo musilo být vykutáno. Takže pokud se podařilo vše správně nalézt, od nás soutěž obeslali umělci dva, a to Pavel Hlavatý a Jaroslav Minář. Zato s úspěchem! **Pavel Hlavatý** získal třetí cenu! První Hélène Nué z Francie, druhou Hajk Grigorjan z Arménie. Uděleny byly další čtyři ceny, celkem tedy sedm a dvě čestná uznání. Pěkně vyvedený sešitový katalog má něco neobvyklého a přínosného. Každému z vítězů je věnována jedna celá stránka s reprodukcí exlibris a podrobným životopisem a dalšími údaji, případně s vyjádřením autora.

Josef Chalupský

XXIII międzynarodowe biennale ekslibrisu współczesnego Malbork 2011

XXIII. Mezinárodní bienále současného exlibris Malbork 2011 se konalo ve dnech 3. až 5. června 2011 na zámku Malbork. Soutěžní komise za předsednictví Aliny Jackiewicz-Kaczmarekové, ve které zasedaly další nám dobře známé osobnosti

M. Bieleń, W. Jakubowski, K. Rödel a další, rozhodla takto: 1. cenu získal Konstantin Kalinovyč z Ukrajiny, 2. cenu Jiří Brázda (za soubor exlibris Sedm smrtelných hříchů, SSPE 2010) a 2. cenu Josef Werner. Vítězové obdrželi rovněž čestné uznání společně s dalšími osmi umělci, mezi nimiž byl Miroslav Hlinka. Ocenění Henryka Feil-hauera (1942-1999, polský grafik) obdržel Karel Beneš (společně s Japoncem Yukiko Hayashi). Mimo oceněné byli do katalogu vybráni následující čeští a slovenští umělci: Vladimír Balko, Leo Bednárik (Ex libris Karel Urban),

Jiří Brázda, Lenost, C7+C2+C4, 2010

Veronika Cabadajová, Hana Čápková, Karel Demel (EXL M. H., tj. Milan Humplík, soubor Samoty, SSPE 2009), Petr Hampl, Pavel Hlavatý, Peter Kocák, Zbigniew Kubeczka, Jaroslav Minář a Petr Minka. Z našich zahraničních členů pak ještě Ottmar Premstaller. Jistě je to pro náš spolek potěšující bilance. Projevilo se zde vydávání spolkových souborů exlibris a rovněž se neztratili svými pracemi výtvarníci-členové SSPE.

Katalog bienále jsem obdržel laskavostí pana M. Bieleńe. Měl jsem velkou radost z krásného katalogu a ocenění mých přátel-výtvarníků. Ale nepotěšil mě průvodní dopis, ve kterém pan M. Bieleń lituje, že se do Malborku omluvili jak Jiří Brázda, tak přítel Zbigniew Kubeczka, a co je nejhorší, že nepřijel nikdo z České republiky. Pan M. Bieleń se naopak těší na setkání u nás v Chrudimi a doufá, že se co do účasti na příštím bienále polepšíme.

Jan Langhammer

ZEMŘEL JAROSLAV SŮRA

Akademický malíř a grafik Jaroslav Sůra zemřel 24. 5. 2011 v Praze. Narodil se 31. 3. 1929 rovněž v Praze. Vysokou školu uměleckoprůmyslovou absolvoval v letech 1948 až 1953 v ateliéru prof. Karla Svolinského. Vytvořil vlastní nezaměnitelný styl grafických prací, který uplatňoval při tvorbě plakátů, exlibris a novoročenek. Jeho grafické tvorbě jsme naposledy věnovali článek v Knižní značce 1/2009 na stránkách 5 až 7.

J. Sůra byl na X. Trienále českého exlibris v Chrudimi v roce 2002 odměněn cenou za vysokou uměleckou úroveň a za dlouholetý přínos české exlibrisové tvorbě. J. Sůrovi dlužíme vydání soupisu jeho exlibris a novoročenek. Snad se to podaří napravit.

Jan Langhammer

ZEMŘELA BOŽENA KJULLENĚNOVÁ

Akademická malířka Božena Dvořáková Kjulleněnová se narodila 11. listopadu 1944 ve Zlíně. V letech 1964-1970 studovala na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze v ateliéru prof. Františka Muziky. Věnovala se malbě, ilustraci knih, kresbě barevnou tuší, grafice a tvorbě exlibris. Ve všech těchto výtvarných oborech dosahovala vynikajících výsledků. V malbě vytvořila dvacet rozměrných obrazů pro

Božena Kjulleněnová, C4, 1988

výzdobu Rytířského sálu na zámku ve Světlé nad Sázavou ve stylu klasicistní malby francouzské a anglické pro novorenesanční prostory. Barevnými tušemi vytvořila dva cykly: první s názvem *Natura viva*, jako oslavu přírody a krajiny, a druhý s názvem *Energie*, ke kterému ji inspirovala hudba. Ilustrovala řadu knih, např. Viléma Závady *Hradní věž*, výbor ze starých perských mystiků *Království lásky*, dětskou knihu *Boženy Mikuláškové Hádejte děti*, knihu *Ludmily Kybalové Jak se lidé obouvali*.

Věnovala se rovněž úspěšně tvorbě exlibris, když v tomto grafickém oboru získala mezinárodní ocenění v Barceloně v roce 1992 a v Martině v roce 1997. Zúčastňovala se pravidelně Trienále ex libris v Chrudimi. Naposledy vystavila svůj soubor exlibris v Muzeu umění v dánském Frederikshavnu v roce 2009. Pro exlibris používala techniku suché jehly a v poslední době využívala desky ve tvaru zobrazovaného objektu, které zpracovávala suchou jehlou.

Ve volné grafické tvorbě používala techniku dřevorytu, mědirytu a později suché jehly. V poslední době ji okouzila tvorba vypalovaných barevných smaltů.

Mnoho let žila a tvořila s manželem (malířem a řezbářem) a synem (fotografem) ve starobylé čtvrti Zámostí v Třebíči. Vystavovala především na Moravě, např. ve Zlíně, v Třebíči, v jaderné elektrárně Dukovany, ve Znojmě a v mnoha dalších městech. V Praze vystavila své malby tuší v roce 2010 v Senátu České republiky, Svěbytná umělkyně s nezaměnitelným rukopisem zemřela 20. listopadu 2010 v Třebíči.

Jan Langhammer

ZAJÍMAVÁ A NEZNÁMÁ EXLIBRIS

Šimon Lomnický z Budče byl český spisovatel (poeta, jak uvádí na svém exlibris). Narodil se roku 1552 v Lomnici nad Lužnicí a zemřel v roce 1623 v Praze.

Pocházel z chudých poměrů, do škol chodil díky podpoře Viléma z Rožmberka. Stal se učitelem a později písařem a správcem pivovarů v Třeboni a v Lomnici nad Lužnicí. V roce 1594 byl povýšen do šlechtického stavu. Po ztrátě majetku po požáru v roce 1619 odešel do Prahy.

Jeho exlibris, dřevořez o rozměrech 122:90 mm, nese legendu SIMON LOMNICKI Z BUDCE POETA CZECHIKVS AETATIS SVAE 62 A° 1614. doplněnou drobnou rožmberskou růží. Uprostřed eliptické legendy je jeho portrét v renesančním oděvu. Autor exlibris není znám. Šimon Lomnický napsal a vydal několik knih s mravo-učnou tematikou (nejznámější je *Kupidova střela*, novodobá vydání v letech 1921 a 2000), které byly tištěny za jeho života, pak s odstupem 200 let a v současné době se dočkaly nových vydání v ediční řadě *Thesaurus absconditus*. Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje má ve svých fondech první vydání jeho *Kancionálu* [Kancyonal, a neb, Pijnsie

nowé hystorycké na dni obzwlásstnij swátečnij přes celý rok, zwlásst' kteřj se od starodáwna w cýrkwí božij a w této křestianské české zemi swětj: z starobylých hystorygij wybrané a k příjkladu spasytedlnému y k nasledowánij skutečnému wssem pána boha milugijcým lidem prostě skládané a předložené / a nynij w nowě gednomu každému bez pohorssenij a mnohým k radosti a potěssenij dobrým aumyslem wúbec wydané od Ssimona Lomnického] z roku 1595 a spis Tobolka zlatá [Tobolka zlatá, aneb, Lakomá žádost peněz nenasycená, a proti hřjchu lakomstwj, kteréž nynj w swětě welmi panuge a mnohé lidi os'lepuge, wýstraha prostá a wěrná : na zosskliwenj a odwedenj od lakomstwj zlého, každého křest'ana wěrného, sepsaná, podstatnými důwody, diwnými hystoryckými příjklady, a pěknými doktorů swatých sentencyemi stwrzená / a léta 1615. dobrým aumyslem, pokogným duchem, vpřjmně a swobodně wúbec wydaná od Ssimona Lomnického z Budče], vydání z roku 1791. Kritickému hodnocení spisovatelského díla Šimona Lomnického se věnovali F. M. Čapek (1873-1946) a v současnosti E. Pražák (*1924) a P. Voit (*1956).

Druhé exlibris je z pozdější doby, jeho majitelem byl opat cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě Quirin Mickl (1711-1767). Quirin Mickl byl doktorem filosofie, teologie a obojího práva a podle tradice ovládal dvacet jazyků. Vysvěcen na kněze byl roku 1735 a opatem byl zvolen roku 1747. Mickl zřídil klášterní archív, začal budovat obrazovou galerii a založil sbírku přírodnin a uměleckých předmětů. Jeho největším dílem je stavba knihovny (1753-1755), vybavené rokokovými skříněmi na knihy a s freskovou výzdobou. Knihovna obsahovala všechna významná díla, která do jeho doby vyšla. Sám byl také literárně činný, jeho rukopisná pozůstalost obsahuje mnoho spisů teologických, filosofických, právnických i básnických, z nichž některé vyšly tiskem. Existují tři druhy exlibris Q. Mickla. Jejich autorem je oblíbený pražský rytec František Goldschmidt (1728-1760) a pocházejí z let 1740 až 1751. Liší se velikostí a ornamentální výzdobou.

Nejmenší s velikostí desky 112:72 mm je, podle mého názoru, nejkrásnější. Je jemně vyryto a znak opata není zatížen přídavnými ornamenty, viz obrázek v tomto článku. Druhé má rozměry desky 123: 80 mm; přibyl kardinálský klobouk a drobné ornamenty. Třetí má rozměry podstatně větší 167:132 mm, má bohatou ornamentální výzdobu a jako jediné je signováno F. Goldschmidt Sc, Podrobné informace o životě a literárním díle opata Q. Mickla nalezneme na stránkách digitální knihovny DEPOSITUM Katolické teologické fakulty v článku F. X. Votruby z Časopisu katolického duchovenstva (1828-1948) z roku 1942, číslo 2, s. 65-70.

Je několik důvodů, které mě přivedly k napsání tohoto článku. Jižní Čechy jsou mi blízké, pocházejí odtud někteří moji předkové (žili na panství Rožmberků), strávil jsem v okolí Třeboně část své letošní dovolené, podobně v loňském roce jsem pobýval ve Vyšším Brodě, letos bylo vzpomenuro rozsáhlou výstavou ve Valdštejnské jízdárně v Praze čtyřstého výročí úmrtí posledního Rožmberka Petra Voka a v neposlední řadě je to vlastnictví novotisků těchto exlibris z původních desek.

Jan Langhammer

PUBLIKACE

8. MEDNARODNA RAZSTAVA OTROŠKIH EXLIBRISOV

Společnost slovinských exlibristů v Lublani uspořádala ve dnech 17. 2. až 18. 3. 2011 ve spolupráci se základní školou Komenda Moste 8. mezinárodní výstavu dětských exlibris a vydala k ní katalog. Účastnily se děti ze 71 základních škol, které poslaly 890 exlibris, z nichž bylo vybráno 453 pro výstavu a 65 z nich reprodukováno v katalogu. Účastnily se děti z Finska, Maďarska, Německa, Turecka a nejvíce ze Slovinska. Účelem výstavy bylo vzbudit zájem dětí o exlibris.

DAS BUCHGERECHTE EXLIBRIS

Katalog mezinárodní soutěže v tvorbě exlibris vhodných svojí velikostí pro vlepování do knih. Formát A5, lepená vazba, obálka a 72 stran, barevný tisk, ISBN 978-3-925300-45-5, náklad 550 ks, DEG 2011. Na obálce a 3. straně jsou reprodukce exlibris pěti vítězných autorů: 1. B. Zettl, 2. P. Dietzsch, 3. J. Werner + O. Premstaller, 4. F. Eißner a 5. S. Vorontsova. Pak jsou reprodukce exlibris účastníků soutěže podle státní příslušnosti od Argentiny po USA. Z České republiky to jsou: B. Brankov, J. Černoš, P. Hlavatý, J. Kubíček, J. Minář a V. Pechar; ze Slovenska: V. Balko a D. Grečner. U jednotlivých autorů je vedle jména uváděn rok narození, dále poštovní adresa, telefon a E-mail. Úspěšná soutěž a krásný katalog dávají dobrý přehled o celosvětové exlibristické tvorbě exlibris malého formátu.

Píšu povídky, píšu básně, je mi těžko, je mi krásně ...

Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti. 2011. Formát A5, 48 stran.

Almanach 11. literární soutěže pro žáky a žáčky základních škol přinesl povídky a básně dětí rozdělených věkově do čtyř kategorií. Připojeny jsou také kategorie Komiks a Cena spisovatele Miloše Kratochvíla.

Současně s literární soutěží byla vypsána soutěž EX-LIBRIS 2011. 1. místo získala A. Pavlačková z Březolup a dvě druhá

Petra Křenová

místa M. Omelková a P. Křenová, obě z Uherského Hradiště. Dále bylo uděleno osm čestných uznání, zvláštní ocenění nejmenším autorům z mateřské školy v Jarošově a cena poroty dospělému účastníkovi.

Lgh

ČASOPISY

BOEKMERK tijdschrift voor ex-libriskunst. Nummer 35/2011, Belgie

A. Vertongen pokračuje historií belgického exlibris v 80. a 90. letech. Ve městě Sint-Niklaas se konala 18. mezinárodní soutěž v tvorbě exlibris a drobné grafiky; reprodukováno exlibris M. Hlinky. Na základě kongresu FISAE v Istanbulu klade Jack van Peer otázky k další činnosti FISAE. Grafička Nelly Degony (1910-1979) měla soubornou výstavu v Sint-Niklaas. Nizozemští manželé Thea Winter a Tjalling Vogelvangera hovoří o sběratelství. Jsou představeni zahraniční grafici: Elżbieta Radzikowska z Polska, Liu Caijun z Číny a Kalojan Iliev (*1979) z Bulharska. Mezi novými exlibris je reprodukováno exlibris Jana Černoše.

Exlibriswereld 2/2011, Nederlandse Vereniging voor Exlibris en andere Kleingrafiek

Čínský grafik Shen Yanxiang (1939) pracuje technikou leptu a dřevorytu a je docentem grafické techniky na akademii v Tianjinu. Nizozemská grafička Anneke Kuyper (1942) vystavovala letos v Rembrandtovu muzeu v Antverpách; vyniká v mědirytu a v leptu, tvoří rovněž exlibris. Hedwig Pauwels spolupracuje s nizozemským Muzeem litografie ve Valkenswaardu. Před 20 lety otevřel grafik Chris Verheyen v Antverpách grafickou prodejní galerii zaměřenou rovněž na českou a slovenskou grafiku (<http://www.epreuvedartiste.be/>); reprodukováno exlibris J. Brázdy. Jaap Ploos van Amstel (1926) vytváří textová exlibris.

Exlibrisuutiset, 1/2011, Finsko

Časopis vychází ve větším formátu a novým redaktorem se stal Olli Ylönen. Eva-Maria Ylönen, čestná členka a sběratelka exlibris, zemřela v únoru 2011; jsou představena exlibris na její jméno. Simo Hannula (1932) je jedním z úspěšných finských tvůrců exlibris.

L'EX-LIBRIS français, N° 258 & 259, 2011

Časopis přináší výsledky mezinárodní soutěže v tvorbě exlibris na téma Jan BRITO . bretaňský Gutenberg. Nejprve jsou na samostatných stránkách vítězná exlibris soutěže a jejich autoři, kteří obdrželi 1. až 7. cenu. (3. cenu získal P. Hlavatý, 5. cenu J. Werner). Následují nositelé dvou čestných uznání. Další je oddíl druhého výběru exlibris, kde je reprodukováno 43 exlibris (také J. Mináře a A. Šalamona) a pak následuje oddíl prvního výběru exlibris, kde je reprodukováno 100 exlibris (také J. Werner, P. Hlavatý a A. Šalamon). Na konci je oddíl nepřijatých exlibris, kde je reprodukováno 66 exlibris (také J. Werner a P. Hlavatý). Celkem tedy 218 exlibris od 115 autorů.

Mitteilungen der Deutschen Exlibris-Gesellschaft č. 2/2011

Časopis přináší zprávy ze sjezdu DEG v Herdecke a množství fotografií ze sjezdu. Max Güde (1902-1984), významný německý právník, vlastnil jedno exlibris; je uveden jeho životopis. H. Decker píše o exlibris s motivem klobouku. Jako dodatek k soupisu exlibris E. Preetoriuse jsou zobrazeny a popsány plagiáty. Annette Fritzschová vytváří exlibris s komickými ptáky. Gisela Mott-Dreizlerová vytvořila několik exlibris v leptu. Je představena Safiya Piskun (*1982 Minsk), běloruská grafická; je uveden soupis vytvořených exlibris. Je reprodukováno exlibris J. Jirky. Příští sjezd DEG se koná od 3. do 6. 5. 2012 v Grassau/Chiemgau v jižním Bavorsku.

SELC-EXPRESS, Nr. 84/2011

Na titulní stránce je reprodukováno exlibris od D. Polakoviče. Philipp Dammköhler (1871-1924), kreslíř, modelář a stříbrník, byl činný v Schaffhausenu a tvořil také exlibris; je reprodukováno osm jeho exlibris. V Schaffhausenu je činný výtvarník Jean-Jacques Volz (*1928). Manželé Hartmannovi objednávají u výtvarníků drobné grafické listy s papouškem Coco. Tvář lékaře a básníka Gottfrieda Benna (1886-1956) je zobrazena na čtyřech reprodukováných exlibris. Carl Strauss (1873-1957) byl malíř, grafik a ilustrátor. Jeho souborná výstava shořela společně s více než 1000 obrazy a sochami při požáru Glaspalastu v Mnichově v roce 1931; je reprodukováno pět jeho exlibris. Andreas a Angela Hopfovi vydali několik publikací o exlibris. Na poslední straně je reprodukováno exlibris Vlastimila Kačírka.

Lgh

ZMĚNA PROGRAMU SJEZDU SSPE V CHRUDIMI

Původně ohlášený nedělní autobusový zájezd pro účastníky sjezdu se nekoná. V neděli 9. října 2011 bude v Muzeu barokních soch v Chrudimi uspořádán pro účastníky sjezdu varhanní koncert. Před koncertem vyslechnou účastníci krátkou přednášku o historii budovy bývalého barokního klášterního kostela sv. Josefa a exponátech, které jsou v přízemí vystaveny. Celý průběh přestavby bude též možno shlédnout v kině, které je umístěno v prvním poschodí budovy. Začátek kulturního programu je v 10 hodin dopoledne.

V suterénu budovy bude uspořádána aktuální výstava akad. sochařky Stanislavy Kavanové, doplněná grafickými listy akad. malíře a grafika Jana Kavana.

Výbor SSPE přeje všem účastníkům sjezdu příjemný pobyt v Chrudimi, intenzivní kulturní zážitky a bohatou výměnu exlibris.

Výbor SSPE

POZVÁNKA NA SPOLEČENSKÝ VEČER

Výbor SSSPE zve všechny členy a jejich přátele na předvánoční společenský večer, který se bude konat ve středu **7. prosince 2011** v 17 hodin v Galerii HOLLAR, Smetanovo nábřeží 6, Praha.

Setkáte se zde s akademickým malířem a grafikem **Vladimírem Suchánkem**, předsedou SČUG Hollar, vynikajícím grafikem a čestným členem SSPE, se kterým bude rozmlouvat dr. **Karel Žižkovský**.

Přijměte, prosíme, toto srdečné pozvání a dopřejte si krásný zážitek v předvánoční době.

Výbor SSPE

KDO O NICH NĚCO VÍ?

Každý z nás má ve své sbírce desítky starších exlibris, která nejsou zaznamenána v soupisech, a tak není možno určit autora, majitele či jiné souvislosti. Reprodukujeme tři neznámá exlibris a těšíme se na vaše odpovědi.

Redakce

KNIŽNÍ ZNAČKA číslo 3/2011

Redaktor: Ing. Jan Langhammer, CSc.,

Ke Kukačce 797/19, 312 00 Plzeň 12, e-mail: langhammer.jan@o2active.cz.

Redakční kruh: Ing. Milan Humplík, doc. RNDr. Josef Chalupský a Aleš Nevečeřal.

Jazyková korektura: René Keller.

Administrace: Karel Urban, Na Vyhlídce 291, 252 06 Davle.

Název časopisu a logo na poslední straně: akademický malíř Miroslav Houra.

Vydává: Spolek sběratelů a přátel exlibris v Praze, P. O. BOX 645,
111 21 Praha 1. Číslo účtu: 87951/0300.

Pro zasílání plateb ze zahraničí platí pro číslo účtu vedeného v euro:

SWIFT/BIC: CEKOCZPP, IBAN: CZ02 0300 0000 0002 3224 2690.

ISSN 1211- 3840. Číslo registrace MK ČR E 11475.

Počítačová sazba, grafická úprava a zlom: Ing. Jan Langhammer, CSc.

Tisk: Miroslav Kratochvíl, Ke Skomelnu 398, 338 28 Radnice. Náklad 550 výtisků.

Rozesílá Postservis Praha.

Webové stránky: www.natur.cuni.cz/el a www.exlibrisweb.cz/casopis.htm

Toto číslo vyšlo 30. 9. 2011. Redakční uzávěrka příštího vydání je 30. 11. 2011.